

DIVADELNÍ OTTLA NA RADNICI ŽIDOVSKÉ OBCE V PRAZE ROZHOVOR LADISLAVY CHATEAU S PETREM BALAJKOU

KAŽDÝ MÁ TAKOVOU ZKUŠENOST, JAKOU MU JEHO TRÁPENÍ DOVOLUJE

Premiéru komorní divadelní inscenace *Ottla* uvedla 12. listopadu Židovská obec v Praze v Maiselově ulici. Hru podle tvé skvělé stejnojmenné literární předlohy nastudovala pro čtyři herce německá režisérka a herečka Britta Shulamit Jakobi. Hra byla uvedena v německém překladu Wernera Imhofa. Pro úplnost dodávám, že vypráví o životě Ottly Kafkové-Davidové, nejmladší a nejoblíbenější sestry Franze Kafky.

Petre, jeden slavný režisér, jehož jméno si již přesně nevybavuji, kdysi prohlásil, že když autor odevzdá svoji literární předlohu, je mrtev, tj. režii už nezajímá. Bylo to tak i v případě tvé Ottly? Měl jsi možnost přípravu hry ovlivnit? Přihlédlá paní režisérka k tvým eventuálním připomínkám?

Paní Britta Shulamit Jakobi, která si hru podle mé rozhlasové předlohy nejprve nechala přeložit od pana Wernera Imhofa, pak ji zpracovala a režijně se svým týmem herců a spolupracovníků připravila, postupovala zcela samostatně, skutečně by se dalo s nadsázkou říci, že jsem ji jako autor nezajímá. Sice mě to trochu znepokojovalo, protože rozhlasová hra je zcela jiný formát než divadelní představení, pracuje s jinými prostředky, ale věřil jsem, že se

jako zkušená režisérka, která má za sebou mnoho úspěšných inscenací, s tím vyrovná dobře. Musím konstatovat, že se mé očekávání splnilo a aspoň podle mého názoru i ohlasu diváků byla inscenace zdařilá. Držela se mého, samozřejmě nutně pokráčného textu, pouze přidala epizodu podle nepříliš známé povídky Franze Kafky *Panenka* (*Die Puppe*) o dívence, jež ztratila panenku. Kafka ji ubezpečí, že odjela na cestu a že jí posílá dopisy, což má dívce pomoci vyrovnat se s jejím smutkem. Zazněla i část Kafkovy povídky *Před zákonem*.

Titulní roli, jak jsem již řekla, ztvárnila sama paní režisérka a herečka Britta Shulamit Jakobi. Pro autora je vždy zážitek vidět svoji postavu naživo, jaký jsi z toho měl pocit? Osobně mohu říci, že mne divadelní *Ottla* nezklamala, paní Jakobi ji ztvárnila bez patosu, střídme. A přitom dokázala zachovat hloubku její výpovědi. Toť velké umění. Zdařile zachytila i období, kdy *Ottla* prochází Terezínem. Sdíleš ten pocit se mnou? Nebo máš výtky?

Mám přesně tento dojem, právě to střídme nepatetické pojetí se mi velmi líbilo, myslím, že velká teatrální gesta by nebyla na místě.

I vedlejší postavy si vedou dobře,

například dcera Ottly, ale v dvojroli i Dita z *kinderheimu* v podání izraelské herečky a všestranné umělkyně Sivan Yonny si zachovává lehkost, gesta i jistou naivitu mládí. Přesvědčivá je i v podání Hanna Dingera postava Ottlina manžela Josefa Davida a doktora Herškovic, přítele, který v Terezíně pomáhal Ottle, jak mohl...

Ano, všichni herci odvedli přesvědčivý profesionální výkon, což bylo ještě obtížnější tím, že hráli dvě postavy. Musím připomenout, že jak dvoutě Herškovic, tak Dita jsou postavy fiktivní, protože o Ottlině pobytu v terezínském ghettu nemáme kromě Ottliných dojemných motáků dcerám a zprávě o tom, že se dobrovolně přihlásila jako doprovod k dětem z Bialystoku a byla s nimi odtransportována na smrt v Auschwitzu-Birkenau, takřka žádné doklady.

Za zasahující prvek považuji i to, že hra se odehrává na téměř prázdné scéně. I kostýmy odpovídají své době. To dnes není vůbec samozřejmé. Spíš platí opak. Co o tom soudíš?

Střízlivé kostýmy, jednoduché, ale působivé kulisy na scéně, projekce, kresby i hudba – to vše bylo na místě a podtrhovalo děj.

S Věrou, starší Ottilinou dcerou, později provdanou za Ericha Saudka, jsi spolupracoval při přípravě své knihy *Ottla* (Nakladatelství Franze Kafky, 2018). Měl jsi možnost setkat se i s její mladší sestrou Helenou Rumpoltovou? Ta působila v Kašperských Horách jako lékařka, zemřela už v roce 2005, tak o tom předem pochybuji, přesto se ale ptám. Lidé tam na ni dodnes vzpomínají...

Několikrát setkání s paní Věrou Saudkovou, které mi zprostředkovala její dcera Anna Třeštíková a Markéta Mališová, bylo pro mě nesmírně cenné, zvláště když paní Saudková v té době už nikomu rozhovory neposkytovala. Byla však šťastná, že se zajímám o její matku, takže mi poskytla mnoho cenných informací a rad. Nechala si přečíst moji rozhlasovou hru a líbila se jí. Co se týká její sestry Heleny Rumpoltové, tak s tou jsem nikdy nepřišel do styku. Myslím, že se ty dvě rodiny příliš nestýkaly.

V jedné scéně, kterou považují za nejsilnější, říká chlapecký dětský hlas, jak je šťastný, že byl vybrán do transportu, má kompas a podle toho bude pozorovat, kam a kudy jedou. Ottla své „tereziňské děti“ neopustila a do posledního okamžiku se snažila je nezneklidňovat, byla pro ně jejich kapitánem. Scéna věrně odpovídá tvé literární předloze. To je jedna z velkých odměn, které se autoři dostane, nemýlíš se?

Je to tak. Pro mě bylo důležité, aby skutečnost, že se Ottla dobrovolně přihlásila k zbídačeným polským dětem a k jejich transportu, o němž Němci tvrdili,

že odjíždí do bezpečí někde do Palestiny, Švýcarska nebo Švédska, nepůsobilo dojmem, že se chce za každou cenu zachránit a uniknout z Terezína, ale tak učinila proto, že chtěla pomoci těm, kteří to v té době nejvíce potřebovali. Myslím si, že si dobře uvědomovala riziko, které tím podstupuje.

Ottla si často vyčítá, že své vlastní dcery připravila o svoji lásku, když s nimi není... Tvoje kniha, stejně jako inscenace výstižně přibližují tragickou terezínskou každodennost, působivě zachycují člověka, který na toto prostředí odpovídá. A ta odpověď je jeho výpověď o něm samotném, v našem případě – o Ottili. Řekl bys k tomu ještě něco bližšího? S postavou Ottly jsi dokonale sžítý.

Příběh Ottly je tragický. Byla provdána za katolíka Josefa Davida, takže mohla být svým smíšeným manželstvím za protektorátu v té době před transportem chráněna. Přesto došlo k odloučení manželství, není ani tak důležité, že nepřilíh šťastného. Odlukou sama pozbyla ochrany, ale její dcery nemusely do transportu. S dcerami byla díky tajně vynášeným motákům z Terezína v kontaktu, psala jim dojemné dopisy a všemožně se snažila, aby o ni neměly obavy.

Pokud vím, hra Ottla je putovní, z Prahy se přenesla do dalších měst. Sleduješ ohlasy na toto dílo, potažmo i na svoje?

Divadelní soubor Britty Jakobi v Rimón Productions zařadil Ottlu do svého stálého repertoáru a začal s tímto představením objíždět města v Německu a Rakousku. Ve-

dle domovské scény v Kolíně nad Rýnem hráli nebo budou hrát v židovských obcích, synagogách, kotelích a školách v Innsbrucku, Mnichově, Vídní, Linzi, Dortmundu a dalších městech. Doufám, že se ohlasech zprostředkovaně dozvím, zatím jsem viděl příznivou recenzi v kolínském tisku.

Petrě, v literárním světě jsi známý spíše jako autor mnoha detektivních románů, úspěch Ottly by tě mohl inspirovat k dalšímu podobnému románu, neuvažuješ o tom?

Tématu šoa se věnuji pravidelně ve svých detektivkách, které asi jako romány úplně nazvat nelze, nicméně je to formát, na který jsem si zvykl a vyhovuje mi. I námět, který teď nosím v hlavě a začnu ho zpracovávat v tomto roce, bude mít svou historickou linii i v terezínském ghettu.

Je něco, co bys chtěl doplnit?

Především bych chtěl poděkovat paní Britty Jakobi a jejímu souboru, že se věnovali tomuto tématu, které je zvláště v dnešní době narůstajícího antisemitismu, konspirativních teorií tak aktuální. Musím poděkovat panu Harry Farkašovi, který paní režisérku s mojí hrou seznámil a velmi pomohl při realizaci její inscenace. Jsem i vděčný panu Werneru Imhofovi za překlad do němčiny, paní Biancě Lipanské za simultánní překlad do češtiny a v neposlední řadě Židovské obci v Praze, která umožnila provedení hry na radnici.

*Rozhovor vedla Ladislava Chateau
prosinec 2024
fotografie Jiří Kovanec a P. Balajka*

O NAŠICH AKTIVITÁCH – PLUS PODĚKOVÁNÍ DSP HAGIBOR

S uplynulým občanským rokem bych chtěla poděkovat panu řediteli Radkovi Roulemu a všem zaměstnancům DSP Hagibor, kteří mi při organizování aktivit pro mládež již druhým rokem maximálně vycházeli vstříc poskytnutím prostor, asistencí v technických záležitostech, radou. V průběhu roku jsem pro mládež ve věku 12 až 16 let na Hagiboru uspořádala několik pečení s profesionální cukrářkou, Lanou Libin Mayer, kterou dívky znají již z předlonských cukrářských setkání. Prostory kuchyně jsou útulné, dobře vybavené a stačí pro skupinu 10 dívek. Pekly jsme narozeninový dort, ozdobily jej marcipánovými vzory a nápisy, upekly a zatočily bezlepkovou roládu košer na Pesach, plněnou krémem, na Sukot barevné zdobené cupcakes s následným pohoštěním v suce, před Chanukou jsme provoněly celé patro perníčky ve tvarech džbánu, chanukového svícnu a Davidovy hvězdy.

Skupina židovské mládeže ve věku 12 až 16 let BÉ IN KESHER se schází k aktivitám již dva roky, některé se konají v budově DSPH, jiné na bowlingu, hrajeme únikovky, malujeme na keramiku, byli jsme bruslit. Veškeré náklady si platí rodiče sami. Na Sukot jsem na Hagiboru díky vstřícnosti pana ředitele a zaměstnanců uspořádala pečení s cukrářkou Lanou Libin Mayer v kuchyni v DSPH a ve stejné době setkání „Izraelky v kavárně“, což je pravidelné setkávání jednou měsíčně hebrejsky mluvících žen, pokudžé v jiné kavárně, které s Helenou Naumov organizujeme. Účastní se většinou Izraelky, ale i české ženy z ŽOP, které mluví hebrejsky, začaly sem přicházet a díky vřelému přijetí ostatních používají hebrejštinu naživo. Na Sukot jsem chtěla setkání, které jinak prochází v konceptu „tour de nejlepší kavárny v Praze“, udělat v suce – a ta na Hagiboru je krásná, prostorná a v zeleni. Všechno jídlo jsme objednaly z Mamacoffee, ženám se v suce moc líbilo. Přes počáteční obavy, kolik jich přijde, nakonec přišlo devět žen a vyjádřily přání přijít i jindy při jiné příležitosti. V blízké budoucnosti se s Izraelka-

mi na Hagibor sejdem na kávu znovu, tentokrát již bude setkání otevřené i klientům a obohacené něčím vonavým a dobrým na zub, aby bylo pro klienty obohacující a lákavé.

Liat Navi

